НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ФІНАНСОВОГО МОНІТОРИНГУ ГОСПОДАРСЬКИХ ОПЕРАЦІЙ: СУЧАСНИЙ АВТОМАТИЗОВАНИЙ ПІДХІД

СЕРБІНОВА Аліна Андріївна - аспірант Національного університету біоресурсів і природокористування України

ORCID ID: 0009-0001-6811-1781

УДК - 336.113.12:340:35.087.4:001

DOI: https://doi.org/10.71404/NP.2026.1.21

У статті здійснено комплексне дослідження нормативно-правового регулювання фінансового моніторингу в Україні як ключового елементу забезпечення фінансової безпеки держави. Розкрито зміст і структуру національної нормативної бази, яка включає Конституцію України, спеціалізовані закони, міжнародно-правові акти та підзаконні нормативні документи. Проаналізовано положення нормативно-правових актів у сфері фінансового моніторингу, а також визначено роль інших законодавчих актів, зокрема Кримінального кодексу, Закону України «Про банки і банківську діяльність», нормативів НБУ, актів КМУ та ДСФМУ. Особливу увагу приділено процесу гармонізації українського законодавства з міжнародними стандартами FATF, директивами ЄС (AMLD IV та AMLD V) і Базельськими принципами. Виявлено основні проблеми нормативного регулювання у сфері фінансового моніторингу: фрагментарність правової бази, недостатня узгодженість між регуляторами, відсутність уніфікованих процедур та слабка інтеграція уніфікованих інформаційних систем. Обґрунтовано потребу в удосконаленні правових механізмів реалізації фінансового моніторингу, з урахуванням цифровізації, сучасних викликів (відмивання коштів через криптовалюти, кіберзлочини) та міжнародних зобов'язань України. Сформульовано пропозиції щодо розвитку національної правової моделі фінансового моніторингу.

Ключові слова: фінансовий моніторинг, нормативно-правове регулювання, міжнародні стандарти FATF, директиви ЄС, фінансова безпека, господарські операції.

Постановка проблеми

У контексті глобалізації фінансових ринків та зростання транснаціональної злочинності питання ефективного нормативно-правового регулювання фінансового моніторингу набуває особливої актуальності для України. Впровадження стандартів FATF, імплементація положень директив ЄС, а також інтеграція до міжнародного фінансового простору потребують чітко структурованої, внутрішньо узгодженої та дієвої нормативної бази. Однак, попри існування розгалуженої системи законодавчих і підзаконних актів, в Україні досі спостерігається фрагментарність регулювання, відсутність єдиного підходу до ідентифікації ризикових господарських операцій, слабка міжвідомча координація та низький рівень практичної реалізації норм. Водночас, стрімкий розвиток цифрових технологій, поширення криптовалют і зростання обсягів тіньової економіки створюють нові виклики, які чинне законодавство не завжди здатне ефективно враховувати. Це зумовлює потребу у глибокому науковому аналізі чинної нормативної бази, виявленні її недоліків та розробці напрямів її вдосконалення з урахуванням міжнародного досвіду та національних особливостей правового регулювання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

У рамках дослідження питання нормативно-правового регулювання фінансового моніторингу в Україні було використано праці таких науковців, як: Возняковська К.А., Дропа Я.Б., Тесля С.М., Піхоцька М.Р., Уткіна М.С., Петрюк Д.А. та інших.

Метою статті є дослідження нормативно-правового регулювання фінансового моніторингу господарських операцій в Україні, виявлення ключових проблем його застосування в умовах цифровізації, а також обґрунтування напрямів удосконалення системи з урахуванням міжнародних стандартів і сучасних технологічних підходів.

Виклад основного матеріалу

Аналіз наукових підходів свідчить про те, що фінансовий моніторинг розглядається як багатогранне явище, що поєднує в собі елементи фінансового контролю, аналітичної діяльності, правового регулювання та організаційного забезпечення. Спільною рисою більшості наукових визначень є акцент на превентивній функції фінансового моніторингу щодо виявлення і запобігання легалізації злочинних доходів, а також на системній взаємодії державних та недержавних суб'єктів у цій сфері. Такий комплексний підхід дозволяє розглядати фінансовий моніторинг не лише як окремий інструмент контролю, але і як важливу складову загальної системи забезпечення фінансової безпеки держави.

У цьому контексті доцільним є звернення до нормативно визначеного змісту поняття господарської операції – як базової одиниці обліку та аналізу в системі фінансового моніторингу, що є об'єктом уваги з боку як регуляторних органів, так і автоматизованих інформаційних систем, впроваджених для підвищення ефективності виявлення ризикових транзакцій. Відповідно до статті 1 Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16 липня 1999 року № 996-XIV (із наступними змінами та доповненнями), господарська операція – це будь-яка дія або подія, що впливає на фінансовий стан суб'єкта господарювання. До таких подій належать, зокрема, продаж товарів або послуг, надходження доходів, здійснення витрат, інвестиційна діяльність тощо. Це визначення є фундаментальним для подальшого аналізу фінансових потоків і дій, які можуть підлягати моніторингу в межах системи запобігання фінансовим правопорушенням [1].

Тож фінансовий моніторинг господарських операцій виступає як самостійний і важливий напрям у системі забезпечення фінансової безпеки, головною метою якого є контроль за законністю і прозорістю фінансових потоків у підприємницькій діяльності. Його зміст охоплює аналіз сутності, обсягів, джерел і призначення господарських операцій з метою своєчасного виявлення потенційних ризиків та порушень. Виконуючи не лише функцію протидії злочинній діяльності у сфері фінансів, а й функцію регулятивного впливу, моніторинг сприяє підвищенню рівня довіри до бізнес-середовища, запобігає ухиленню від сплати податків і зловживанням з боку суб'єктів господарювання, що в підсумку зміцнює стабільність національної економіки.

З метою уніфікації підходів до здійснення фінансового моніторингу у світовій практиці були сформовані міжнародні стандарти, зокрема рекомендації Фінансової групи з боротьби з відмиванням коштів (далі – FATF), які стали основою для нормативно-правового регулювання в багатьох країнах, включно з Україною. Ці документи визначають правові засади функціонування системи моніторингу, обов'язки її учасників і механізми міжвідомчої взаємодії. У свою чергу, впровадження новітніх автоматизованих інструментів, зокрема штучного інтелекту, аналізу великих даних та RegTech-рішень, значно підвищує спроможність системи оперативно реагувати на підозрілі транзакції та посилює ефективність контролю за господарською діяльністю в умовах сучасної цифрової економіки.

FATF була створена в 1989 році з метою розробки глобальної нормативної бази протидії легалізації доходів, здобутих злочинним шляхом. Її ключовий документ – «40

Рекомендацій FATF» – встановлює універсальні вимоги до національних систем, які передбачають створення ефективного фінансового моніторингу, прозорість фінансових операцій, а також посилення заходів відповідальності за відмивання коштів. Виконання цих рекомендацій є обов'язковим для країн-членів FATF, а також для держав, які прагнуть уникнути потрапляння до «сірого» або «чорного» списку організації [2].

Суттєвий внесок у розвиток глобальних стандартів здійснює також Базельський комітет з банківського нагляду, який розробляє регулятивні документи, що регламентують управління ризиками у фінансових установах. Зокрема, Базельські принципи ефективного банківського нагляду вимагають від банків запровадження внутрішніх систем контролю для запобігання використанню банківських послуг у схемах легалізації злочинних доходів [3]. Особливо актуальним означене постає в умовах воєнного стану в Україні, де, зокрема, питання контролю, реорганізації та ліквідації банків мають свої особливості та потребують окремої уваги щодо недопущення відповідних протиправних діянь [4].

Значну роль у формуванні європейських підходів до фінансового моніторингу відіграє Європейський Союз, який запровадив низку правових актів у сфері боротьби з відмиванням коштів. Одним із таких документів є Четверта директива ЄС (2015/849/ЄС, AMLD IV), яка закріпила вимоги щодо ідентифікації клієнтів, створення реєстрів бенефіціарів та посилення контролю за фінансовими операціями [5, с. 120]. Її положення було доповнено П'ятою директивою (2018/843/ЄС, AMLD V), яка поширила фінансовий моніторинг на операції з віртуальними активами та розширила коло суб'єктів, що зобов'язані здійснювати заходи з протидії відмиванню коштів [6].

Окрему позицію в глобальній системі координації займає Egmont Group – міжнародне об'єднання фінансових розвідувальних підрозділів, що налічує понад 160 країн-учасниць. Його діяльність спрямована на налагодження міждержавного обміну інформацією щодо підозрілих фінансових операцій та зміцнення спроможностей національних органів у боротьбі з транснаціональними фінансовими злочинами. Також вагоме значення має Управління ООН з наркотиків і злочинності (UNODC), яке надає експертну, нормативну та технічну допомогу країнам у створенні ефективних систем протидії фінансовим правопорушенням [7].

Попри наявність єдиних стандартів, їх практична реалізація значною мірою залежить від конкретної держави, її інституційної спроможності, технічного рівня забезпечення, а також політичної волі. Саме тому впровадження міжнародних норм вимагає не лише формального закріплення в законодавстві, а й ефективного застосування на практиці [8, с. 73].

У контексті адаптації до міжнародних вимог Україна послідовно оновлює національне законодавство у сфері фінансового моніторингу. Формування національної системи фінансового моніторингу в Україні розпочалося на початку 1990-х років у відповідь на потребу в інтеграції до світового фінансового простору та впровадженні міжнародних підходів до контролю за фінансовими операціями. У цей період Україна почала активно співпрацювати з міжнародними організаціями, такими як МВФ, ЄБРР, Інтерпол, а також фінансовими розвідками інших держав. Одним із ключових кроків стало створення у 2002 році Державного департаменту фінансового моніторингу у складі Міністерства фінансів України (Постанова КМУ від 10.01.2002 № 35). Однак навіть сьогодні, за наявності широкої нормативної бази та участі в глобальних ініціативах, на міжнародному рівні відсутня єдина універсальна модель протидії фінансовим злочинам у сфері AML/CFT. У цих умовах держави формують власні системи фінансового моніторингу, орієнтуючись на рекомендації міжнародних інституцій, водночас враховуючи національні особливості економічного регулювання. Це дозволяє гнучко адаптувати правові інструменти, але й породжує відмінності в трактуванні кримінально караних діянь, пов'язаних із відмиванням коштів і фінансуванням терористичної діяльності [9].

На сьогодні нормативно-правове регулювання фінансового моніторингу в Україні становить розгалужену систему законодавчих і підзаконних актів, які визначають принципи, механізми та процедури запобігання й протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом. До цієї системи входять: Конституція України, міжнародно-правові документи та стандарти, ратифіковані нашою державою, а також національні нормативні акти: закони України, укази Президента, постанови Кабінету Міністрів і нормативно-правові акти центральних органів виконавчої влади. У сукупності ці джерела формують нормативну основу для ефективного функціонування системи фінансового моніторингу, зокрема в частині виявлення та оцінки ризикових господарських операцій, регламентації обов'язків суб'єктів моніторингу та забезпечення міжвідомчої взаємодії [10].

Провідне місце регулювання фінансового моніторингу в Україні займає Закон України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» [11]. Закон було розроблено з урахуванням міжнародних підходів до функціонування системи фінансового моніторингу та інтегрування в національну практику ключових стандартів і правових норм, що діють у Європейському Союзі у сфері протидії легалізації злочинних доходів і фінансуванню тероризму (AML/CFT). Важливу роль також відіграють Закон України «Про банки і банківську діяльність» [12], положення Кримінального кодексу України, Кодексу України про адміністративні правопорушення, а також міжнародно-правові акти.

Відповідно до Закону № 361-IX фінансовий моніторинг трактується як «сукупність заходів, що вживаються суб'єктами фінансового моніторингу у сфері запобігання та протидії, що включають проведення державного фінансового моніторингу та первинного фінансового моніторингу» [11]. Так, у контексті господарських операцій фінансовий моніторинг можна визначити як форму реалізації публічно-правового обов'язку держави щодо забезпечення функціонування організаційно-правового механізму виявлення, аналізу та реагування на фінансові операції з ознаками ризику. Такий механізм передбачає систематичне спостереження за господарською діяльністю суб'єктів економіки, ідентифікацію транзакцій сумнівного характеру, комплексну обробку фінансової інформації та, за потреби, передачу відповідних даних до правоохоронних органів. Кінцевою метою цього процесу є мінімізація загроз легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом, а також зміцнення прозорості й безпеки фінансової системи [13].

Державна служба фінансового моніторингу України (ДСФМУ), яка функціонує на підставі Постанови Кабінету Міністрів України від 29 липня 2015 р. № 537 «Про затвердження Положення про Державну службу фінансового моніторингу України», на сьогодні виконує роль центрального органу виконавчої влади у цій сфері. У взаємодії з іншими наглядовими та контролюючими структурами вона формує інституційну основу національної системи протидії легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом [14].

Варто зазначити, що на етапі становлення вітчизняної системи фінансового моніторингу Україна неодноразово потрапляла до так званих «сірого» та «чорного» списків FATF і MONEYVAL – міжнародних структур, що ідентифікують країни з підвищеним рівнем корупції, недостатньою прозорістю фінансових операцій і значними обсягами тіньової економіки в господарському секторі. У відповідь на ці виклики Державна служба фінансового моніторингу України (ДСФМУ) активізувала міжнародну співпрацю, укладаючи відповідні двосторонні та багатосторонні угоди з уповноваженими органами інших держав і міжнародними організаціями у сфері протидії відмиванню доходів та фінансуванню тероризму (AML/CFT). ДСФМУ також здійснює обмін інформацією, кращими практиками та досвідом, бере участь у спільних проєктах і ініціює науково-дослідну діяльність, спрямовану на вдосконалення механізмів фінансового моніторингу в Україні [15].

Українське законодавство приділяє значну увагу питанням відповідальності за порушення вимог фінансового моніторингу. Так, стаття 209 Кримінального кодексу України передбачає кримінальну відповідальність за легалізацію (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, що може тягнути за собою штрафи, конфіскацію майна або позбавлення волі до 12 років залежно від тяжкості злочину [16].

Крім кримінальних санкцій, законодавством передбачені адміністративні стягнення для суб'єктів, які не дотримуються вимог щодо ідентифікації клієнтів, подання звітності або виявлення підозрілих операцій. До них, зокрема, належать фінансові установи та юридичні особи, діяльність яких регулюється нормами фінансового моніторингу.

На практиці фінансовий моніторинг дедалі частіше використовується державними органами в боротьбі з корупцією. Так, Національне антикорупційне бюро України (НАБУ) та Спеціалізована антикорупційна прокуратура (САП) активно застосовують аналітичні дані про підозрілі фінансові операції для розслідування справ про незаконне збагачення, хабарництво та інші корупційні правопорушення. Водночас Державна податкова служба та Бюро економічної безпеки України виявляють транзакції, які можуть свідчити про приховування доходів або виведення капіталу в офшори [17; 18].

У 2020 році, за даними Державної служби фінансового моніторингу України, були зафіксовані численні схеми ухилення від сплати податків, зокрема із використанням механізмів «зустрічних потоків» і «скруток», що призвели до значних бюджетних втрат [19]. У 2022 році Служба безпеки України викрила масштабну схему на суму понад 200 млн грн, побудовану на проведенні безтоварних операцій із фіктивними підприємствами [20]. У тому ж році БЕБ виявило ще одну схему ухилення на суму понад 14 млн грн – шляхом оформлення фіктивного постачання соняшникової олії на суму 86,6 млн грн [21]. У 2025 році на Київщині порушено кримінальну справу проти підприємця, який ухилився від сплати майже 5 млн грн податків [22].

Система фінансового моніторингу в Україні перебуває на етапі активної модернізації, що відбувається у відповідь на міжнародні зобов'язання та зміни у світовій фінансовій архітектурі. Під впливом стрімкого технологічного розвитку, зростання ризиків, пов'язаних із відмиванням коштів і фінансуванням тероризму, а також з огляду на потребу посилення національної економічної безпеки, держава впроваджує сучасні підходи до контролю та регулювання фінансових операцій. Водночас, незважаючи на досягнутий прогрес, зберігаються суттєві проблеми. Серед ключових проблем, які мають безпосередній вплив на реалізацію фінансового моніторингу в автоматизованому форматі, слід виділити такі:

1. Недосконалість законодавчого поля. Українське законодавство у сфері запобігання легалізації злочинних доходів, хоч і адаптоване до вимог FATF та ЄС, усе ще залишається частково неузгодженим, фрагментарним і слабко імплементованим. Це обмежує ефективність виявлення ризикових фінансових операцій навіть за умови технічної автоматизації процесів.

2. Уразливість економічної системи. Тіньовий сектор економіки, що займає значну частку ВВП, часто діє поза межами регуляторного поля. Системи фінансового моніторингу, особливо автоматизовані, орієнтуються на формалізовані дані, у той час як значна частина ризикових операцій здійснюється через фіктивні підприємства, офшорні зони або неідентифікованих осіб.

3. Недостатня інтеграція інформаційних систем. Відсутність єдиної платформи для обміну інформацією між Національним банком, Держфінмоніторингом, ДПС та правоохоронними органами уповільнює процеси верифікації господарських операцій. Це знижує ефективність автоматичних систем ризик-аналізу, які мають обмежений доступ до повного масиву необхідної інформації.

4. Банківська система як осередок ризиків. Частина банківських установ не забезпечує повної відповідності вимогам фінансового моніторингу, зокрема через слабке

внутрішнє комплаєнс-середовище, недостатню підготовку персоналу або застаріле програмне забезпечення. У результаті автоматизовані системи не здатні своєчасно ідентифікувати операції, що мають ознаки відмивання коштів.

5. Глобальні загрози і локальні наслідки. Фінансування тероризму, кіберзлочинність та криптовалютні транзакції стали новими викликами для традиційних і навіть автоматизованих систем моніторингу. Зокрема, інструменти rule-based у сучасних умовах втрачають ефективність, оскільки не враховують змінювану поведінку злочинців, складність багаторівневих схем та використання цифрових активів.

6. Корупція та зловживання повноваженнями. Відсутність політичної волі та низький рівень відповідальності посадових осіб ускладнюють боротьбу з легалізацією злочинних доходів. Навіть найкращі автоматизовані рішення втрачають ефективність, якщо дані в систему вводяться з викривленням або саботуються вручну [15].

Перспективою подальших наукових досліджень є аналіз зарубіжного досвіду здійснення фінансового моніторингу та вивчення можливостей адаптації й упровадження перевірених міжнародних практик у нормативно-правову систему України, з метою забезпечення максимальної ефективності в умовах глобалізованого фінансового середовища [23].

Висновки

Нормативно-правове регулювання фінансового моніторингу в Україні становить складну багаторівневу систему, що поєднує норми національного та міжнародного права. Аналіз чинного законодавства свідчить про його динамічну адаптацію до глобальних стандартів FATF, директив ЄС та інших міжнародних актів.

Нормативно-правове регулювання у сфері фінансового моніторингу в Україні загалом відповідає міжнародним стандартам (FATF, директиви ЄС), однак на практиці залишається фрагментарним і потребує подальшої гармонізації. Особливо актуальними є питання узгодженості дій між державними органами, удосконалення методології та забезпечення правової підтримки автоматизованих систем.

Незважаючи на наявність формального нормативного забезпечення, низка проблем перешкоджає ефективному застосуванню механізмів фінансового моніторингу: фрагментарність законодавства, відсутність єдиного інформаційного простору, недостатня інтеграція регуляторних органів та правозастосовної практики. Визначальним є також вплив рівня інституційної спроможності та політичної волі на імплементацію міжнародних норм у вітчизняну практику.

Наголошено на потребі подальшого вдосконалення нормативної бази, її гармонізації з міжнародними зобов'язаннями України, а також розроблення механізмів, що забезпечують реальну дієвість положень законодавства у сфері запобігання відмиванню коштів та фінансуванню тероризму.

Література

1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 р. № 996-XIV. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text

2. Financial Action Task Force (FATF). The FATF Recommendations. URL: https://www.fatf-gafi.org/en/ recommendations.html.

3. Basel Committee on Banking Supervision. Core Principles for Effective Banking Supervision. URL: https://www.bis.org/publ/bcbs230.pdf.

4. Слюсаренко С. В., Гулак О. В., Піддубний О. Ю. (2023). Особливості правового регулювання реорганізації та ліквідації банків в Україні. *Часопис Київського університету права*, (4), 118-122. https://doi.org/10.36695/2219-5521.4.2023.22

5. Возняковська К. А. Господарсько-правові засоби протидії легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом: автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.04 / К. А. Возняковська; кер. роботи О. П. Подцерковний; Нац. ун.-т «Одеська юридична академія». Одеса, 2012. 217 с.

6. Directive (EU) 2015/849 of the European Parliament and of the Council.

URL: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32015L 0849

7. United Nations Office on Drugs and Crime (UNODC). Money-Laundering and Globalization. URL: https://www.unodc.org/unodc/en/money-laundering/

8. Возняковська К.А. Фінансовий моніторинг як інструмент протидії легалізації (відмивання) злочинних доходів. *Вісник Чернівецького факультету Національного університету «Одеська юридична академія»*. 2012, № 1, С. 79–90.

9. Дропа Я.Б., Тесля С.М., Піхоцька М.Р. Розвиток системи фінансового моніторингу як складової частини формування ефективного контролю й безпеки в Україні. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2021. Випуск 37. С. 35–43.

10. Уткіна М. С. Нормативно-правове забезпечення системи фінансового моніторингу в Україні. *Технології, інструменти та стратегії реалізації наукових досліджень*: матеріали VI Міжнародної наукової конференції (м. Дніпро, 4 серпня 2023 р.). Дніпро. 2023. С. 79–81.

11. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення: Закон України від 06.12.2019 р. № 361-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20#n831

12. Про банки і банківську діяльність: Закон України від 07.12.2000 р. № 2121-III. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14#Text

13. Фінансовий моніторинг : навч. посібник / укл. Е.О. Юрій, О.М. Грубляк. Чернівці : Чернівец. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2025. 368 с.

14. Про затвердження Положення про Державну службу фінансового моніторингу України: Постанова Кабінету Міністрів України від 29.07.2015 р. № 537. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/537-2015-%D0%BF#Text

15. Петрюк Д. А. Фінансовий моніторинг та боротьба з відмиванням коштів: міжнародні стандарти та українська практика. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2025. № 1. URL: http://apnl.dnu.in.ua/1_2025/20.pdf

16. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 р. № 2341-III. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text

17. Гулак О. В., Курило В. І., Дубчак Л. М. До питання про шляхи подолання корупції в Україні. Право та державне управління. № 1. 2021. С. 196-201. URL: http://pdu-journal.kpu.zp.ua/archive/1_2021/31.pdf

18. Гулак О.В., Головій Л.В. Реформування системи антикорупційних органів в Україні. Реалізація державної антикорупційної політики в міжнародному вимірі: збірник тез IV Міжнародної науково-практичній конференції. Частина 2. (12 грудня 2019 р.). Київ. Національна академія внутрішніх справ, 2019. 462 с. С. 70-73. URL: https://www.naiau. kiev.ua/pravova-prosvita/osnovi-antikorupcijnogo-zakonodavstva-ukrayini/ naukovi-statti-ta-tezi-z-antikorupcijnoyi-tematiki/materiali-iv-mizhnarodnoyi-naukovo-praktichnoyi-konferenciyi-chastina-2.pdf

19. Державна служба фінансового моніторингу України: Звіт за 2023 рік. URL: https://fiu.gov.ua/pages/dijalnist/funkcional/news/Informuvannya-pro-rezultati-roboti-derzhfinmonitoringu-za-2023-rik.html

20. СБУ викрила масштабну схему ухиляння від сплати податків на 200 мільйонів. Укрінформ. URL: https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3396456 -sbu-vikrila-masstabnu-shemu-uhilanna-vid-splati-podatkiv-na-200-miljoniv.html

21. Бюро економічної безпеки виявило схему ухилення від сплати податків на суму понад 14 млн грн. LIGA:ZAKON. URL: https://biz.ligazakon.net/news/213544_byuro-ekonomchno-bezpeki-viyavilo-skhemu-ukhilennya-vd-splati-podatkv-na-sumu-ponad-14-mln-grn

22. Ухилення від сплати майже 5 млн грн податків: на Київщині судитимуть місцевого підприємця. Бюро економічної безпеки України. URL: https://esbu.gov.ua/news/beb-povidomylo-pro-pidozru-sluzhbovii-osobi-tovarystva -za-ukhylennia-vid-splaty-maizhe-23-mln-hrn-podatku-do-biudzhetu-mista

23. Гнаткович О., Овчиннікова Т., Смолінська С. Фінансовий моніторинг в україні та напрями його покращення. *Економіка та суспільство*. 2022. № (38). URL: https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-38-14

Serbinova Alina,
Postgraduate student at the National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine
ORCID ID: 0009-0001-6811-1781

REGULATORY AND LEGAL FRAMEWORK FOR FINANCIAL MONITORING OF ECONOMIC OPERATIONS: A MODERN AUTOMATED APPROACH

The article provides a comprehensive study of the regulatory and legal framework for financial monitoring in Ukraine as a key element in ensuring the financial security of the state. It reveals the content and structure of the national regulatory framework, which includes the Constitution of Ukraine, specialized laws, international legal acts, and subordinate regulatory documents. The provisions of regulatory and legal acts in the field of financial monitoring are analyzed, and the role of other legislative acts, in particular the Criminal Code, the Law of Ukraine "On Banks and Banking Activities," NBU regulations, acts of the CMU, and the SFMSU, is determined. Particular attention is paid to the process of harmonizing Ukrainian legislation with FATF international standards, EU directives (AMLD IV and AMLD V), and the Basel Principles. The main problems of regulatory control in the field of financial monitoring have been identified: fragmentation of the legal framework, insufficient coordination between regulators, lack of unified procedures, and weak integration of unified information systems. The need to improve the legal mechanisms for implementing financial monitoring has been substantiated, taking into account digitalization, modern challenges (money laundering through cryptocurrencies, cybercrime), and Ukraine's international obligations. Proposals for the development of a national legal model for financial monitoring have been formulated.

Keywords: financial monitoring, regulatory and legal regulation, FATF international standards, EU directives, financial security, economic transactions.